

Žít a následovat

List františkánských generálních ministrů

Všem bratřím prvního Řádu při radostné příležitosti osmi set let od Nepotvrzené řehole, my, generální ministři posíláme tento list.

Pro vděčnou připomínku.

Abychom jako menší bratři se zápalem obnovili své následování Pána Ježíše způsobem života svatého Františka pro Církev i svět.

Ke chvále Boha, který je „celé dobro, pravé a nejvyšší dobro“ (NepŘeh 23,9).

Úvodem

Další výročí... Ať se nestane povinnou návštěvou muzea!

Roku 1221 se blížil k závěru jeden z mnoha „příběhů“, které v křesťanské tradici vyústily do vytvoření textu zvaného „řehole“. O jaký „literární druh“ se jedná? Slovo „řehole“ s námi pravděpodobně trhne ve smyslu sebeobrany, neboť to v nás více či méně vědomě vyvolává dojem něčeho rigidního, schématického a možná i sterilního. Když se na to ale podíváme blíže, není tomu tak. Když čteme *Nepotvrzenou řeholi* máme dojem, že obzory se otevírají, perspektivy duše se rozšiřují a do srdce tak vstupuje čerstvý vzduch - a to s odstupem 800 let!

Ano, 800 let už uplynulo a oslava „výročí“ je nevyhnutelná. A tady se v nás znovu cosi hýbe - tentokrát se bouříme - zaznívá v nás: „Další výročí! Na co nám to bude?“. Udělejme pokus: neodpovíme předem na tuto otázku - „na co nám bude výročí?“ - ale ponechme ji v pozadí. Místo toho se snažme vyhnout nebezpečí slavit výročí s postojem podobným tomu, kdo jde navštívit muzeum, aniž by se ho to dotklo, jen s matnou turistickou zvědavostí, bez nejmenší touhy, aby se ho to naživo dotklo; třeba jen proto, že „se to musí“, protože „je to vyhlášené muzeum“. Chovejme se jako „opravdoví turisté“, kteří vstupují do muzea a vědí, že díla, na která tam budou patřit, je nezanechají stejné, jak byli, když vstupovali. Nacházíme se tedy před uměleckým dílem, kterým je *Nepotvrzená řehole*; před dílem, které, běda, je nedatované a bez autora!

V nepřetržitém naslouchání...

Průběh života podle Evangelia v *Nepotvrzené řeholi*

V přímém přenosu, bez data a bez autora

Právě tak! Mluvíme o díle, které nemá přesnou a určitou dataci; nebo lépe: bylo by třeba uvádět mnohá data, různá data pro různé části textu. Rok 1221 je okamžikem, kdy se proces zastavil, je, abychom tak řekli, „posledním datem“. A autorem je svatý František? Jistě je to on, kdo dal bít srdci *Řehole*, kdo do jejího celkového přediva vstříkl životní mízu Duchá. Ale lépe by bylo říct, že jde o „společnou řeholi“, o dílo promyšlené a vytvářené v dialogu s *bratry* a s *fakty*. Už předem, vzhledem k době, František z Assisi patřil mezi ty, kteří dokázali zformulovat jeden z nejučinnějších principů papeže Františka: „Realita je přednější než idea“ (*Evangelii Gaudium*, nn. 231-233). Nemáme tudíž v rukou normativní text sepsaný

za stolem, ale něco, co se zrodilo v dialogu s životem; spíše a především je to „kus života“ než „kus papíru“. Psané slovo se totiž snaží odpovědět na otázky, které se zrodily z neustálého naslouchání konkrétní skutečnosti. V *Nepotvrzené řeholi* naopak nacházíme genialitu toho, kdo dokázal „v přímém přenosu“ klást pravdivé otázky a nabízet účinné odpovědi. Ano, taková genialita často spočívá v tom, že někdo má schopnost vystihnout hlavní otázky, ne abstraktní, ale ty nejpálčivější, které prožíváme „na vlastní kůži“, sami na sobě; aby pak na tyto otázky dal odpovědi, které jsou schopny přesvědčit, tedy „přesvědčivé“, nejen proto, že jsou „správné“ pro onen okamžik, ale také proto, že dokázaly přesvědčit další v rozpětí staletí, aby odpověděli na stejné vlnové délce. Po osmi stech letech jsme stále zde, abychom se snažili odpovídat v souladu s těmito náhledy, protože jsme „přesvědčeni“, že to stojí za to!

To, co nás na tomto uměleckém díle, kterým je *Nepotvrzená řehole*, upoutá, je především její vášnivý styl. Při její četbě rychle pochopíme, že nám nelinkuje *jak co dělat*, ale snaží se dát směr tomu, *jak žít vztahy*. Není to text *pro pisáře*, ale *pro učedníky* (cfr. Mt 13,52). A ústředním vztahem, který naplno vydává svou životní energii je vztah s Pánem Ježíšem, který je skutečně vychutnáván jako poklad našeho vlastního života. Doopravdy vychutnáván! Duší i tělem! Známe to: začátek *Nepotvrzené řehole* bez kompromisů stanoví, že řehole a život menších bratří je „následovat učení a stopy našeho Pána Ježíše Krista“ (Nepřeh 1,1), žít evangelium. A kapitulu po kapitole se rozvíjí celá serie pokynů - někdy souhrnných, jindy zase velmi výslovných, jak se srdcem na dlani - má být toto evangelium žito. A abychom ho žili, svatý František nás mnoha způsoby zve, abychom se zbavili všeho, abychom se osvobodili od toho, co nám v tom brání. Jistě, ale jenom když se nás v našem životě překvapivě dotkl Pán Ježíš a jeho útěcha, pak má smysl žít „bez vlastnictví“ (Nepřeh 1,1); jinak je to smutný chudobismus. „Po ničem jiném netužme, nic jiného nechtějme, v ničem jiném nemějme zálibu a potěšení než v našem Stvořiteli, Spasiteli a Vykupiteli, jediném pravém Bohu, který je plné dobro, veškeré dobro, celé dobro, pravé a nejvyšší dobro, který jediný je dobrý“ (Nepřeh 23,9). Bylo by smutné, řekl by nám asi sv. František se svými prvními bratry, kdybychom chtěli „všechno prodat“ aniž by nás napřed nezaplavila radost z podobného pokladu, která by překonala veškeré naše očekávání, z pokladu, kterým je Ježíš, z pokladu onoho pohledu, nanejvýš sympatického, kterým Syn Boží vždy pohlíží na každého z nás, a tak vytváří společenství.

Spiritualita nikoliv spiritualismus

Duch Páně vyhledává pokoru, trpělivost a čistý, prostý a pravý pokoj ducha
(Nepřeh 17,15)

Mezi nejpřitažlivější „barvy“ a „odstíny“ tohoto textu bez pochyby patří jeho prostota. Pozor: nejde o banalitu přílišného zjednodušování, ale o břitkou inteligenci toho, kdo upředl zlatou nit tak, že může štípnout ale také drží vše pohromadě. Tedy to, co drží pohromadě corpus *Nepotvrzené řehole*, se jeví, že je sjednocující středobod života v Duchu. Co to znamená? I zde to v první řadě znamená dialog s životem! František z Assisi neví předem, kdo je Duch Svatý, a jak působí, ale je to drsná půda každodenního života, která ho učí rozeznávat pečeť toho, co je hlasem Ducha. Hlas Ducha má svou nezaměnitelnou a jemnou pečeť a svatý František mu dokázal naslouchat s pozorností nejvyšší víry! A to způsobilo, že *Řehole* mohla chránit a předávat správnou cestu pro všechny, aby žili právě tak, aby měli Ducha Páně. Tak můžeme setřídít několik plodných námětů i pro nás, po osmi staletích; náměty nikoliv spiritualizující, to znamená nestanovené předem vzhledem k životu, ideologicky; ale duchovní, neboť jsou „zachycené“ z vibrací dechu Ducha ve vzduchu, který dýchá, když žije mezi lid-

mi. Jaké jsou tyto duchovní náměty? Aspoň ty nejvýznamnější? Snad bychom je mohli shrnout do několika důležitých bodů:

- *Všední konkrétnost: Nepotvrzená řehole* noří své prsty do těsta existence i s jeho kvásky, které si někdy protirečí a někdy jsou slibné; každopádně se neutápí v upřesňování asketických předpisů a její největší starostí je, starat se o život ve všech jeho podobách. Na srdci jí leží průběh života! Nikoliv tvrdošijné uchovávání struktur. A také zde bychom mohli citovat: spouští procesy, neobsazuje prostor! (cfr. EG 223)
- *Nebaží po potlesku*: tisícerým způsobem – a ohledně toho se často zdá, jako by František promlouval vkleče na kolenou - jsme vybízeni, abychom dávali pozor, neboť jsme důležití, to ano; ale ať nejsme obětí důležitosti, která je exhibicionismem. Náš světec dobře věděl, jak tenká a zálužná může být hranice: klamat se „že žijeme evangelium“, protože máme sledovanost, hodně potlesku a hodně *lajků* nebo *přátel* na našich *sociálních sítích*. Nezbytná je pokorná bdělost, protože „duch tělesnosti chce a moc se snaží o to, aby měl slova, ale málo [se snaží] o skutky. Nehledá vnitřní a duchovní zbožnost a svatost, ale chce a touží mít zbožnost a svatost, která by se navenek projevovala před lidmi.“ (Nepřeh 17,11-12). Někdy snad je i riziko, že nazveme „proroctvím“ to, co je pouze nablýskanou vitrinou. Ale svatý František to věděl: prorocství není jevištěm a vyžaduje velkou pokoru, velkou bázeň... když pro nic jiného, tak proto, že proroci obvykle mají tragický konec.
- *Velká ztráta času*: nadmíru hojná jsou slova, která *Nepotvrzená řehole* užívá, aby zabezpečila, že bratři nebudou skoupí na to, aby věnovali čas modlitbě: „Proto si všichni, bratři, velmi dávejme pozor, abychom pod záminkou nějaké odměny nebo díla či pomoci neztratili nebo neodvrátili svou mysl či srdce od Pána. Ale ve svaté lásce, kterou je Bůh, žádám všechny bratry, jak ministry, tak ostatní, aby odstranili každou překážku a hodili za hlavu každou starost a nepokoj a snažili se, jak jen mohou nejlépe, sloužit Pánu Bohu, milovat ho, uctívat ho a klanět se mu čistým srdcem a čistou myslí, což si on sám také nade vše přeje. A vždy v sobě pro něho budujme dům a příbytek.“ (Nepřeh 22,25-27). To je opravdu duchovní výzva: výzva k dobrovolnosti, k velkorysosti takto strávit dobu, která je navenek neúčinná, ale ve skutečnosti živí náš duchovní život. Pro svatého Františka bez pevné věrnosti modlitbě všechno podstupuje riziko, že se z toho stane fraška, nebo v lepším případě dobrovolnická snaha bez radosti.

Navzdory „anti-Františkovi“. Jenom jako bratři!

*Ochraňujte tedy duše své i svých bratři
Ať žádní bratři v tomto nemají moc nebo vládu, zvláště ne mezi sebou.
(Nepřeh 5,1.9)*

Tak, jako existuje „antikrist“ (cfr. 1 Jan 2,18), tak i „anti-František“. Znamená věnovat se kvalitě bratrského života, jednat jako utlačovatel? Nejen bratrský život, ale jistě i péče o něj, nebo naopak nezájem ho žít, vytváří rozdílnost. *Nepotvrzená řehole* nešetří povzbuzeními, abychom následování Krista prožívali jako bratři. Je to jako typ „dogmatu“, jako hmatatelný kondenzát mezi řádky textu, můžeme se snad opovážit říct: nic není tak „anti-františkánského“ (ale bylo by třeba říct antikřesťanského), jako styl života, který se vydává směrem dál od horlivosti pro bratrské svazky, duše-život má být jimi opatrována!

Zdá se, že František má v úmyslu, aby se v nás přímo zrodil zdravý odpor k jakékoli formě nezájmu o druhého; a čtá tisíce a tisíce výzev, které také posbíral na cestách života, aby se v srdci udrželo živé přesvědčení, že ten druhý je pro nás vždy „dluhem“, hlasem, který nás vyzývá, někým, komu nemůžeme nevěnovat pozornost. Tolika způsoby! Některé z nich si i po staletích jasně uchovávají celé své kouzlo:

- *Vlídlost bez falše*: nepřítel proti němuž bojuje, je ten „protáhlého obličej“, zatvrzelé uzavřenosti, fingovaných pokorných postojů (ale otravných a tísnivých)! „A ať si dají pozor, aby se navenek neprojevovali jako smutní a zamračení pokrytci; ale ať ukazují, že se radují v Pánu a jsou náležitě veselí a milí.“ (NepŘeh 7,16). Je tedy třeba stále se usmívat? O to nejde! Nejde o to, abychom se stali specialisty, kteří za dobrou cenu padělávají úsměvy a rozdávají je nalevo i napravo; ale je podstatné, abychom se nenechali tyranizovat tíží vlastních pocitů, které jsou stále v pohybu a neklidné. Je třeba naslouchat svému srdci, když je smutné, to ano, ale aniž bychom proto vmetli do tváře druhému svou podmračenou nevrlost.
- *Anestezie ve vztahu k „příliš citlivému“*: mnohokrát máme potkávat „malomocné“, absolvovat setkání s bližními, kteří jsou zatrpklí a obtížní. I zde: *Nepotvrzená řehole* nás upozorňuje a zve k tomu, abychom „se umrtvili“, abychom umlčeli ty hlasy v nás, které by nás vedly k tomu, že bychom utekli daleko, abychom nabrali odstup. Výzva adresovaná bratřím ale je: „A mají se radovat, když pobývají mezi nízko postavenými a opovrhovanými lidmi, mezi chudými a slabými, nemocnými a malomocnými a mezi žebráky u cest.“ (NepŘeh 9,2). Úkol, který se jistě stává ještě obtížnějším, když bratr, od něhož nemáme utéct, je chudý: je to hlas, který maří moje plány, je to vztažená ruka, která mě nutí vymýšlet dosud neznámé způsoby společenství, jsou to rány, které nechceme ani vidět a které nás vyzývají, abychom získali novou vnímavost (tentokrát žádná anestezie!): totiž vnímavost soucitného Kristova srdce.
- *Smělost, kterou máme znovu získat: učit se z utrpení*. Že bratrský život není pohodlnou a romantickou procházkou, to je poznání, které je v *Řeholi* velmi výrazné. To, co ohledně bratrského života zaujme je, že problémy, které zakoušíme, někdy i palčivé, jsou Františkem také chápány jako příležitosti; přímo by řekl, že je to „milost“! Výzva (a tentokrát jí opravdu je!) spočívá v tom nechat se dotknout osobami, kterých se nejvíce bojíme, nebo které jsou nám nejvíce na obtíž, aniž bychom museli vždy utéct; může se stát, že se naučíme něco nového, alespoň ždibec oné svobody, kterou zakoušíme, když, snad ještě i s brlbáním, se nám podaří „zemřít, abychom vstali z mrtvých“.

Méně než kdo za moc nestojí. Ohledně „minority“

A nikdo ať se nenazývá „převor“, ale všeobecně ať se všichni nazývají menšími bratry.
(NepŘeh 6,3)

Menší bratři. To je křestní jméno, které chtěl dát svatý František těm, kdo si zvolí, že se mu svěří a budou žít podle této Řehole. Minorita! Slovo tisícerych významů a nepředstavitelných detailů. Je možné najít souhrnnou formulaci, která by je všechny vystihla? Za tímto účelem bylo podniknuto mnoho působivých pokusů. A aniž bychom si dělali nárok na to, že je to vyčerpávající, mohli bychom předpokládat, že „minorita“ je volbou být považován „za méně, než ten, kdo za moc nestojí.“ Ano, toto je prorocství! Toto je jádro, které je téměř nemožné žít, ale uchovává si schopnost mít nás na pozoru před veškerým rizikem velikášství či vlastnění. Jde o ctnost?

- Správněji by snad šlo říct, že minorita není jen samostatným asketickým postojem, tedy souhrnem rozhodnutí určujících chování - s rizikem, že by byly umrtvující a omezující; zastávané proto, že někdo hledá „osobní vnitřní dokonalost“. Je to spíše způsob prožívání života; a v tomto smyslu i způsob, jak prožívat vztahy: s lidmi, se stvořením, s Bohem. Menší je ten, koho nikdy neunaví naplno uznávat, že všechno, co existuje, pochází od Boha, a tudíž nemůže žít jinak, než „ve stavu vděčnosti“.
- Synodalita, společné rozlišování: to jsou snad nejpoužívanější výrazy v dnešní církvi. Známe to: když se o něčem hodně mluví, je to pravděpodobně proto, že to schází, že

je to naléhavé. Nebo proto, že se obáváme, že jsme opravdu synodální nebo se bojíme, že když budeme rozlišovat společně, vždy musíme přijít o něco ze sebe. Termíny, které jsou ve hře, jsou moderní; sv. František je neznal nebo nepoužíval, a přece velmi časně odkazy na různé formy poslušnosti mají v *Nepotvrzené řeholi* své místo na podkladu naslouchání a vzájemné služby: „ale v duchu lásky ať si dobrovolně slouží a navzájem se poslouchají“ (NepŘeh 5,14). Minorita je i toto: my vlastně neprodukuje-
me „pravdu“, ale vždy je nám dávana „zvenčí“, ze vzájemného naslouchání „z lásky, která pochází od Ducha“.

- Životní a skutečnou syntézu minority tak snad můžeme spatřovat v logice zbabování se vlastnictví, která v *Nepotvrzené řeholi* se zdá být skloňována dle mnohočetných a doplňujících se pohledů, které všechny vyjadřují vztah osoby, která si pro sebe nic neponechává: vracet, darovat, odevzdat, chválit, děkovat, dobrořečit (NepŘeh 23).

Ve svaté extrovertnosti. Jít do světa

Pokud uvidí, že se to líbí Pánu, budou zvěstovat slovo Boží
(NepŘeh 16,7)

Když jsme se darovali Pánu, nebo spíš, když jsme se mu zcela vydali - „A všichni bratři, ať jsou kdekoliv, ať pamatují na to, že se darovali a dali svá těla Pánu Ježíši Kristu.“ (NepŘeh 16,10) – to vytváří konstrukční prvek v životě minoritů, kteří jsou povoláni, aby se radovali z toho, že patří Pánu, a to ne jednotlivě nebo vyhledáváním jen interkomunitních duchovních společenství (vždy vrtkavých); ale ať odpovídají na pozvání Páně, aby byli misionáři, aby procházeli ulicemi světa a hlásali Slovo Boží. V *Nepotvrzené řeholi* nenajdeme mnoho slov, která by říkala, v čem spočívá kázání; nejsou tam analytické nástroje ohledně „věcí“, které je třeba říct. Ale můžeme si být nicméně jisti, že úmyslem sv. Františka je touha upřednostňovat kázání prostřednictvím skutků; a to především prostřednictvím zřeknutí se jakýchkoliv nároků na ty, při nichž se nacházíme. Výslovné hlásání slova Božího zůstává důležitým, ale s vědomím zodpovědnosti, abychom stylem svých vztahů nezradili evangelium, které slovy hlásáme.

Snad ještě radikálněji, a snad nejsme daleko od pravdy, když se v *Nepotvrzené řeholi* zdůrazňuje skutečnost, která je sama o sobě osvobozující a překvapivá: mnohdy hlásáme evangelium, aniž bychom mluvili nebo konali, ale tím, že bez hořkosti přijímáme svůj stav chudých, neboť jsme všichni povoláni především přijímat. Zvěst o spáse hlásáme, když na svém těle ukazujeme, že jsme radikálně limitováni, že vždy potřebujeme milosrdenství: „A protože my všichni, ubožáci a hříšníci, nejsme hodni vyslovit tvé jméno, snažně prosíme, aby náš Pán Ježíš Kristus, tvůj milovaný Syn, v němž jsi našel zalíbení, spolu se svatým Duchem Utěшитelem vzdával ti díky.“ (NepŘeh 23,5).

Závěrem

Navždy bez pečeti

Nepotvrzená: výraz upřesňuje, že se nacházíme před textem, který nikdy neobdržel oficiální schvalovací pečeti prostřednictvím papežské buly; z mnoha důvodů. Snad stojí zato, abychom využili to, že bula schází, abychom si to připomněli nejen jako formální právní úkon, ale abychom docenili, co to znamená. Chceme tedy vzdát díky Pánu, za dar svědectví - spíše než za text - které zůstává „bez hranic“, stále otevřené a „plodné“. *Nepotvrzená řehole* nemůže mít pokračování na papíře, ale může ho mít v živém předivu toho, kdo ji přijímá, z

„Božího vnuknutí“ (NepŘeh 2,1), v pozvání k tomu, abychom žili svou víru v souladu s genialitou sv. Františka.

Uprostřed mnoha soužení naší doby, kdy máme podíl na trápeních mnoha mužů a žen v nejrůznějších částech světa, přesto chceme udržovat živý optimistický plamen křesťanské naděje tím, že ze srdce přijímáme vášnivou vděčnost sv. Františka, který uprostřed trápení světa se nikdy nevzdal toho, aby chválil Pána „který jediný je dobrý, vlídný, mírný, laskavý a milý, který jediný je svatý, spravedlivý, pravý, svatý a přímý, který jediný je dobrotivý, nevinný, čistý, od něhož, skrze nějž a v němž je všechno odpuštění, všechna milost, všechna sláva“ (NepŘeh 23,9).

Zveme všechny členy františkánské rodiny, aby se připojili k nám, abychom si připomněli pozvání sv. Františka, které výslovně vyjádřil v Nepotvrzené řeholi, abychom žili životem, který řídí Duch Boží, životem, který je zakořeněný v lidské zkušenosti a otevřený překvapivé lásce a blízkosti, kterou Bůh nabízí těm, kteří jsou připraveni dovolit Mu, aby byl středem celého jejich života.

Všemohoucí, nejsvětější, nejvyšší a svrchovaný Bože,
Otče svatý a spravedlivý,
Pane, Králi nebe a země,
pro tebe samého ti vzdáváme díky! (NepŘeh 23,1).

Řím, 4. října 2020, o slavnosti sv. Františka z Assisi

Br. Michael A. Perry
generální ministr OFM

Br. Roberto Genuin
generální ministr OFM^{Cap.}

Br. Carlos A. Trovarelli
generální ministr OFM^{Conv.}

***

Žádám všechny bratry, aby se naučili znění a smysl toho, co je v tomto životě pro spásu naší duše napsáno, a často si to připomínali. (NepŘeh 24,1)

Prot. 009/2020